

ПУЗИРЕВСЬКИЙ М.В., ТЕРЕХОВ В.Ю.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ НОРМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ І УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ:
СТАН НАУКОВОГО РОЗРОБЛЕННЯ В СУЧАСНИХ ДИСЕРТАЦІЙНИХ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ**

**CRIMINAL OFFENCES AGAINST THE NORMAL FUNCTIONING OF BODIES
AND INSTITUTIONS RESPONSIBLE FOR THE EXECUTION OF SENTENCES:
THE STATE OF SCHOLARLY DEVELOPMENT IN CONTEMPORARY
DISSERTATION RESEARCH IN CRIMINAL LAW**

У статті здійснено комплексний аналіз стану наукового розроблення проблеми забезпечення нормальної діяльності органів і установ виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України в сучасних дисертаційних кримінально-правових дослідженнях. Авторами обґрунтовано актуальність тематики з огляду на підвищену увагу до гарантій ефективного функціонування правосуддя як складової принципу верховенства права, а також з урахуванням специфіки пенітенціарного середовища як замкнутої, ієрархічної та криміногенно вразливої системи.

Проаналізовано нормативні засади кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти нормальної діяльності органів і установ виконання покарань, передбачені статтями 389–393 Кримінального кодексу України, а також концептуальні підходи, закладені в альтернативних і новітніх проєктах кодифікації кримінального законодавства. Встановлено тенденції до оптимізації переліку відповідних кримінальних правопорушень та уточнення їхніх конструктивних ознак.

Особливу увагу авторів приділено доктринальному виміру проблеми. Узагальнено результати дисертаційних досліджень, захищених в Україні у 2014–2018 роках, що стосуються кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання, втечу з місця позбавлення волі або з-під варти, злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань та дії, що дезорганізують роботу установ. Визначено їхній внесок у розвиток кримінально-правової теорії та вдосконалення правозастосовної практики.

Авторами зроблено висновок про фрагментарність і недостатню систематизованість дослідження пенітенціарного аспекту кримінальних правопорушень проти правосуддя, особливо в умовах воєнного стану та збройної агресії російської федерації проти України. Обґрунтовано необхідність подальшого комплексного осмислення кримінально-правових механізмів протидії таким посяганням з метою підвищення ефективності правосуддя та гарантування прав і свобод людини й громадянина.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, Кримінальний кодекс України, правосуддя, злочинність, пенітенціарна система, покарання, засуджені, ув'язнені, органи та установи виконання покарань, дисертаційні дослідження.

© ПУЗИРЕВСЬКИЙ М.В. – доктор філософії з права, доцент кафедри кримінально-виконавчого та кримінального права Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології, (Пенітенціарна академія України) <https://orcid.org/0000-0001-8835-3238>

© ТЕРЕХОВ В.Ю. – доктор юридичних наук, доцент кафедри кримінально-виконавчого та кримінального права Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології, (Пенітенціарна академія України) <https://orcid.org/0000-0003-1923-8302>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

The article provides a comprehensive scholarly analysis of the state of research on ensuring the proper functioning of the bodies and institutions responsible for the execution of sentences within the State Criminal-Executive Service of Ukraine, as reflected in contemporary doctoral and candidate dissertations in criminal law. The relevance of the topic is substantiated in light of the heightened attention to guarantees of the effective administration of justice as an integral component of the rule of law, as well as in consideration of the specific characteristics of the penitentiary environment as a closed, hierarchical, and criminogenically vulnerable system.

The regulatory framework governing criminal liability for offences against the normal functioning of bodies and institutions for the execution of sentences, as stipulated in Articles 389–393 of the Criminal Code of Ukraine, is examined. Particular attention is devoted to conceptual approaches embodied in alternative and recent draft codifications of criminal legislation. The study identifies prevailing trends aimed at optimizing the range of relevant criminal offences and refining their constituent elements.

Special emphasis is placed on the doctrinal dimension of the issue. The findings of dissertation research defended in Ukraine between 2014 and 2018 are systematized, including studies addressing criminal liability for evasion of serving a sentence, escape from places of imprisonment or from custody, malicious disobedience to lawful demands of the administration of penitentiary institutions, and actions that disrupt institutional operations. Their contribution to the advancement of criminal law theory and the improvement of law enforcement practice is critically assessed.

The authors conclude that research into the penitentiary dimension of criminal offences against justice remains fragmented and insufficiently systematized, particularly under conditions of martial law and the ongoing armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The necessity of further comprehensive and interdisciplinary analysis of criminal law mechanisms designed to counteract such offences is substantiated, with a view to strengthening the effectiveness of justice and ensuring the protection of human rights.

Key words: *criminal offenses, Criminal Code of Ukraine, justice, crime, penitentiary system, punishment, convicted persons, prisoners, bodies and institutions for the execution of sentences, dissertation research.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку української кримінально-правової науки характеризується посиленням значної уваги суспільства до проблем забезпечення ефективного функціонування правосуддя як фундаментальної гарантії реалізації принципу верховенства права. При цьому особливої ваги набуває питання кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя, насамперед, що вчиняються в умовах функціонування органів та установ виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України). Специфіка пенітенціарного середовища, його замкнутість, ієрархічність, підвищений рівень конфліктності та вразливості ув'язнених і засуджених, створюють додаткові криміногенні ризики для протиправних посягань на інтереси кримінального правосуддя в Україні.

Зокрема, в умовах введення воєнного стану та трансформації сучасної кримінально-правової політики України актуалізуються питання стабільності правозастосування, забезпечення законності в діяльності ДКВС України, а також дотримання стандартів захисту прав людини. Відтак дослідження кримінальних правопорушень проти нормальної діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України набуває додаткового значення як із позиції вітчизняної кримінально-правової теорії, так і з огляду на практичні потреби й виклики у сфері вдосконалення нормативно-правового регулювання та правозастосовної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних дисертаційних кримінально-правових досліджень свідчить про наявність значного масиву фундаментальних монографічних праць, присвячених кримінально-правовій характеристиці кримінальних правопорушень проти правосуддя (В. Ахмедов, І. Копотун, С. Мірошниченко, Л. Паллох, Ю. Христова, М. Шепітько та ін.), або ж, аналізу окремих їхніх складів, проблемам кваліфікації та призначення покарання (О. Булгакова, Ю. Гломб, Д. Зонтова, В. Капітонов, М. Коротюк, Б. Лось, Т. Любченко, Л. Мар'єнко, В. Пулик, К. Скрипник, А. Собчук, А. Тертична, Д. Теслюк, Т. Тичина, О. Удовиченко, І. Федорончук, О. Фелик, О. Чорна, К. Юсубов, В. Яковлева та ін.).

Водночас комплексне дослідження саме пенітенціарного аспекту таких кримінально протиправних посягань у контексті сучасних тенденцій розвитку вітчизняної науки кримінального

права залишається, на жаль, недостатньо систематизованим. Зокрема, наявні, станом на теперішній час, кримінально-правові дисертаційні дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (Ю. Орел) та кандидата юридичних наук (К. Бондарева, О. Бринзанська, Я. Деркач, О. Некрасов, Ю. Орел, О. Плужник, В. Савченко, О. Сокуренько, С. Старосольська, А. Ткаченко Л. Чернозуб та ін.) мають, здебільшого, фрагментарний характер або розглядають відповідні питання побіжно, без виокремлення специфіки функціонування сучасної пенітенціарної системи в Україні як особливого внутрішньо державного криміногенного середовища.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у проведенні узагальнюючого аналізу стану наукового розроблення проблеми забезпечення нормальної діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України в сучасних дисертаційних кримінально-правових дослідженнях на теренах України, що дозволить визначити рівень теоретичної розробленості відповідної проблематики, окреслити дискусійні та недостатньо досліджені положення та сформулювати обґрунтоване сучасне підґрунтя для подальших наукових пошуків і вдосконалення вітчизняного кримінально-правового регулювання у пенітенціарній сфері.

Метою статті є аналіз стану наукового розроблення проблеми забезпечення нормальної діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України в сучасних дисертаційних кримінально-правових дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. *I). Нормативний аспект забезпечення кримінально-правових досліджень.* Станом на 01 вересня 2025 р. у розділі XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1] визначено особливості кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень проти нормальної діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України, а саме:

- ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК України);
- ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст. 390 КК України);
- невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників (ст. 390–1 КК України);
- злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК України);
- дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК України);
- втеча з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК України).

Окрім того, потрібно відзначити те, що підготовлений робочою групою при постійній Комісії Верховної Ради України з питань правопорядку та боротьби із злочинністю «альтернативний» проєкт Кримінального кодексу України (1993–1998 рр., керівник робочої групи – професор В. Смітєнко) [2], на відміну від підготовленого робочою групою при Кабінеті Міністрів України, та, прийнятого Верховною Радою України «офіційного урядового» проєкту Кримінального кодексу України (1998–2001 рр., керівник робочої групи – професор В. Тацій) [3], містив окрему главу 27 «Жарані діяння проти діяльності органів виконавчої влади», де було встановлено кримінальну відповідальність за вчинення втечі з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 236), ухилення від відбування покарання у вигляді позбавлення волі (ст. 237) та дії, що дезорганізують роботу установ (ст. 238).

Хочемо також звернути увагу на концептуальні положення норм проєкту нового Кримінального кодексу України (далі – Проєкт КК) [4; 5], що підготовлений Робочою групою при Комісії з питань правової реформи, створеною Указом Президента України № 584/2019 від 07 серпня 2019 р. [6]. Зокрема, у книзі восьмій «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» Проєкту КК (автор книги, керівник робочої групи – професор Ю. Баулін) пропонується встановити кримінальну відповідальність лише за вчинення наступних видів правопорушень проти нормальної діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України:

- 1) ухилення від відбування покарання у виді строкового ув'язнення (ст. 8.3.4 Проєкту КК);
- 2) втеча затриманого або втеча з-під варти чи з місця ув'язнення (ст. 8.3.5 Проєкту КК);
- 3) ухилення від відбування засобу пробації (ст. 8.3.7 Проєкту КК) [4].

II). Науковий (доктринальний) аспект проведення кримінально-правових досліджень. Станом на 01 вересня 2025 р. в Україні захищено одну дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук – «Кримінально-правова охорона нормальної діяльності органів і установ кримінально-виконавчої служби України» (Ю. Орел, м. Харків, 2017 р.) та ряд дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії), де предметом дослідження є окремі види кримінальних правопорушень проти правосуддя, насамперед ті, що направлені проти нормальної діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України [7], а саме:

I напрям дисертаційних досліджень – кримінальні правопорушення проти нормальної діяльності органів виконання покарань:

– «Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання, не пов'язаного з позбавленням волі» (Л. Чернозуб, м. Харків, 2014 р.);

– «Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи» (С. Старосольська, м. Львів, 2016 р.);

– «Кримінальна відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі» (В. Савченко, м. Київ, 2017 р.).

II напрям дисертаційних досліджень – кримінальні правопорушення проти нормальної діяльності установ виконання покарань:

– «Кримінальна відповідальність за порушення режиму відбування покарання у виправних установах та тримання під вартою» (О. Плужнік, м. Київ, 2003 р.);

– «Кримінальна відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації виправної установи» (Ю. Орел, м. Харків, 2008 р.);

– «Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі» (О. Сокурченко, м. Харків, 2010 р.);

– «Кримінальна відповідальність за злочини, що посягають на діяльність установ кримінально-виконавчої системи» (О. Бринзанська, м. Київ, 2012 р.);

– «Кримінальна відповідальність за втечу з місця позбавлення волі або з-під варти» (О. Некрасов, м. Дніпропетровськ (нині – м. Дніпро), 2014 р.);

– «Кримінальна відповідальність за дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань» (А. Ткаченко, м. Дніпро, 2017 р.);

– «Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика» (К. Бондарева, м. Київ, 2018 р.).

Утім, надалі пропонується детальніше зупинитися на аналізі тих дисертаційних досліджень, що були захищені в Україні після 20 лютого 2014 р. – початку насильницької протиправної тимчасової окупації державою-агресоркою рф Кримського півострова, розташованого у межах українських адміністративних одиниць – Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Вважаємо, що саме починаючи з цієї дати, функціонування органів і установ виконання покарань ДКВС України відбувається в умовах ведення рф відкритої гібридної, а з 24 лютого 2022 р. – її повномасштабної збройної агресії. Саме вищезазначені обставини, на нашу думку, істотно вплинули як на стан криміногенної ситуації у вітчизняній пенітенціарній системі, так і на характер вчинення кримінальних правопорушень проти нормальної діяльності органів та установ виконання покарань ДКВС України.

По-перше, дисертація *Некрасова Олега Олександровича* на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з теми «Кримінальна відповідальність за втечу з місця позбавлення волі або з-під варти» [8]. Ця робота була успішно захищена 18 березня 2015 р. в Академії адвокатури України (м. Київ). Зокрема, у дисертації вченим здійснено історико-правовий аналіз законодавства, що регламентує кримінальну відповідальність за втечу з місця позбавлення волі або з-під варти. Сформульовано науково обгрунтоване визначення поняття такої втечі та доведено її суспільну небезпечність. Проаналізовано зарубіжний досвід кримінально-правової протидії відповідним діям. Вченим визначено об'єкт цього кримінального правопорушення, досліджено ознаки його об'єктивної сторони, а також розкрито зміст ознак, що характеризують суб'єктивну сторону та суб'єкта втечі з місця позбавлення волі або з-під варти. Особливу увагу приділено особливостям кримінальної відповідальності за кваліфіковані види такого правопорушення. Крім того, вченим обгрунтовано доцільність застосування покарання як основної форми реалізації кримінальної відповідальності за втечу з місця позбавлення волі або з-під варти та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері кримінально-правової і кримінально-виконавчої протидії відповідним втечам [8].

По-друге, дисертація *Чернозуб Лариси Василівни* на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з теми «Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання, не пов'язаного з позбавленням волі» [9]. Дане дослідження було успішно захищено 03 липня 2015 р. у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого (м. Харків). Зокрема, у дисертації вченою здійснено комплексне дослідження кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Визначено підставу такої відповідальності, якою є вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить склад злочину, передбачений ст. 389 КК України. Проаналізовано елементи та ознаки зазначеного складу злочину,

проведено його відмежування від суміжних складів кримінальних правопорушень, а також встановлено особливості кваліфікації відповідних діянь. Крім того, вченою надано теоретичну характеристику кримінально-правових наслідків ухилення від відбування покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, які можуть полягати як у притягненні особи до кримінальної відповідальності та призначенні покарання, так і у звільненні від кримінальної відповідальності або покарання. За результатами дослідження вченою сформульовано пропозиції щодо внесення змін до КК України з метою системного вдосконалення положень, що регламентують відповідальність за ухилення від відбування покарання, а також розроблено рекомендації для судової практики щодо правозастосування відповідних норм [9].

По-третє, дисертація *Старосольської Соломії Петрівни* на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з теми «*Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи*» [10]. Ця робота була успішно захищена 01 лютого 2017 р. в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України (м. Київ). Зокрема, у дисертації вченою здійснено дослідження теоретико-прикладних аспектів кримінально-правової регламентації відповідальності за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи. Вченою з'ясовано обсяг і зміст таких понять, як «система покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи», «ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи», «засуджена особа» та «особа, яка відбуває покарання», а також проведено їхнє розмежування із суміжними категоріями. Вченою проаналізовано об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 388, ч. 1, 2 ст. 389, ч. 1, 2 ст. 390 КК України. Особливу увагу приділено проблемним аспектам співвідношення кримінально-правових наслідків ухилення від сплати штрафу, зокрема заміни штрафу більш суворим покаранням (ч. 5 ст. 53 КК України) та притягнення до кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 389 КК України). Вченою запропоновано доктринально обґрунтовані підходи до правильної кваліфікації відповідних кримінальних правопорушень. На підставі висновків дослідження сформульовано пропозиції щодо удосконалення окремих положень вітчизняного кримінального та кримінально-виконавчого законодавства [10].

По-четверте, дисертація *Савченко Владлени Олегівни* на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з теми «*Кримінальна відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі*» [11]. Дане дослідження було успішно захищено 16 березня 2017 р. у Національній академії внутрішніх справ (м. Київ). Зокрема, дисертація є комплексною та системною розробкою вченої щодо питань кримінальної відповідальності за ухилення від покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. У роботі вченою розкрито теоретико-методологічні засади дослідження, проаналізовано генезис проблеми та зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за ухилення від покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, а також конкретизовано зміст об'єктивних та суб'єктивних ознак цього правопорушення. Вченою проведено відмежування складу злочину, передбаченого ст. 389 КК України, від суміжних складів злочинів та кримінально-правових категорій, а також розглянуто санкції відповідних кримінально-правових норм. На підставі результатів дослідження вченою запропоновано низку науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за ухилення від покарань, не пов'язаних з позбавленням волі [11].

По-п'яте, дисертація *Ткаченка Андрія Володимировича* на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з теми «*Кримінальна відповідальність за дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань*» [12]. Ця робота була успішно захищена 28 жовтня 2017 р. у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ (м. Дніпропетровськ) (нині – Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро). Зокрема, у дисертації вченим удосконалено теоретичні положення кримінального права щодо відповідальності за дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань, а також розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення ст. 392 КК України та практики її правозастосування. Вченим доведено, що до дій, які дезорганізують роботу установ виконання покарань, належать: заподіяння тілесних ушкоджень засудженими під час відбування покарання у виді позбавлення або обмеження волі; погрози їхнього заподіяння щодо засуджених чи персоналу установи з метою спонукання до протизаконної діяльності або помсти за виконання громадських чи службових обов'язків; а також створення організованої групи з цією метою або активна участь у ній. Стверджується, що основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 392 КК України, є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність установ виконання покарань, спрямовану на виправлення та ресоціалізацію засуджених і запобігання вчиненню ними нових злочинів. Вченим обґрунтовано, що засуджені як потерпілі від злочину, передбаченого ст. 392 КК України, – це

особи, які відбувають покарання у виді обмеження волі (ст. 61 КК України), позбавлення волі на певний строк (ст. 63 КК України) або довічного позбавлення волі (ст. 64 КК України) в установі виконання покарань, незалежно від їхньої поведінки, тобто незалежно від того, чи стали вони на шлях виправлення. На підставі проведеного аналізу вченим запропоновано удосконалену редакцію ст. 392 КК України, яка враховує сучасні кримінально-правові підходи та практичні потреби правозастосування норми [12].

По-шосте, дисертація *Бондарєвої Катерини Володимирівни* на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з теми «*Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика*» [13]. Дане дослідження було успішно захищено 07 листопада 2018 р. у Національній академії внутрішніх справ (м. Київ). Зокрема, у дисертації вченою розкрито кримінально-правову та кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. Здійснено аналіз наукових розробок за темою дослідження, що дозволило виявити соціально-правову обумовленість кримінальної відповідальності за цей злочин та обґрунтувати впровадження зарубіжного досвіду щодо його запобігання. Вченою надано кримінально-правову характеристику об'єктивних та суб'єктивних ознак досліджуваного злочину. Обґрунтовано засоби впливу на осіб, засуджених за вчинення злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. На основі отриманих результатів вченою сформульовано пропозиції щодо удосконалення законодавства України та надано рекомендації, спрямовані на запобігання вчиненню цього злочину [13].

Висновки. Таким чином, сучасний стан розвитку української кримінально-правової науки демонструє посилення уваги наукової спільноти до забезпечення ефективного функціонування правосуддя та кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням проти нього, особливо в умовах діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України. Так, пенітенціарне середовище як замкнуте та ієрархічне створює додаткові криміногенні ризики, що підкреслює необхідність спеціалізованих наукових досліджень у цій сфері.

При цьому аналіз сучасних дисертаційних досліджень показав наявність великого масиву праць, присвячених кримінально-правовій характеристиці правопорушень проти правосуддя. Водночас комплексні дослідження саме пенітенціарного аспекту таких правопорушень є фрагментарними та не завжди систематизованими, що свідчить про існування наукових прогалин.

Нормативно-правова база кримінальної відповідальності за протиправні діяння проти нормальної діяльності органів і установ виконання покарань визначена ст. 389–393 КК України. Порівняльний аналіз проєктів КК України та концептуальних пропозицій свідчить про тенденцію до уточнення видів кримінальних правопорушень у пенітенціарній сфері та оптимізації їхньої кваліфікації.

Доктринальні фундаментальні дослідження та захищені дисертації в Україні (2014–2018 рр.) охоплюють різні види кримінальних правопорушень, зокрема, ухилення від покарання, злісну непокору адміністрації, дії, що дезорганізують роботу установ, втечу з-під варти. Ці роботи містять комплексний аналіз законодавства, історико-правовий та зарубіжний досвід, визначення об'єктів та суб'єктів кримінальних правопорушень, а також пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства та судової практики.

Специфіка сучасних умов функціонування ДКВС України, особливо з урахуванням воєнного стану та збройної агресії рф, впливає на криміногенну ситуацію у вітчизняній пенітенціарній системі та характер вчинення кримінальних правопорушень проти нормальної діяльності органів та установ виконання покарань.

Отже, узагальнення наявних в Україні дисертаційних кримінально-правових досліджень дозволяє зробити висновок про необхідність подальшого комплексного аналізу особливостей забезпечення кримінально-правової протидії правопорушенням у пенітенціарній сфері, удосконалення вітчизняного законодавства та практики його правозастосування з метою підвищення ефективності кримінального правосуддя та захисту прав і свобод людини й громадянина в умовах сучасних викликів та загроз.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341–III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.09.2025).
2. Проєкт Кримінального кодексу України № 1029–1 від 15.05.1998. URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=3885 (дата звернення: 01.09.2025).

3. Проект Кримінального кодексу України № 1029 від 12.05.1998. URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1029&skl=4 (дата звернення: 01.09.2025).
4. Текст проекту нового Кримінального кодексу України / Draft of the new Criminal Code of Ukraine. Контрольний текст станом на 01.09.2025. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата звернення: 01.09.2025).
5. Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія / Ю. Баулін, В. Навроцький, Ю. Пономаренко та ін.; за заг. ред. Ю. Бауліна, М. Хавронюка. Київ: ВАІТЕ, 2024. 494 с.
6. Питання Комісії з питань правової реформи: Указ Президента України від 07.08.2019 № 584/2019 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584/2019#Text> (дата звернення: 01.09.2025).
7. Національний репозитарій академічних текстів: офіційний вебсайт. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/> (дата звернення: 01.09.2025).
8. Некрасов О. О. Кримінальна відповідальність за втечу з місця позбавлення волі або з-під варти: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпропетровськ, 2014. 237 с.
9. Чорнозуб Л. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання, не пов'язаного з позбавленням волі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2014. 209 с.
10. Старосольська С. П. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 242 с.
11. Савченко В. О. Кримінальна відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 268 с.
12. Ткаченко А. В. Кримінальна відповідальність за дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2017. 209 с.
13. Бондарева К. В. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 289 с.

Дата першого надходження статті до видання: 13.10.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.11.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.11.2025